

Innlandet fylkeskommune
Postboks 4404
2325 Hamar
Norge

Begäran om yttrande över Regional plan for klima, energi og miljø

Er referens: 2022/112316, Anne Marie Sveipe

Fylkeskommunens plan for klima, energi og miljø som strækker sig till 2030 är ett viktigt och nödvändigt dokument för att klara energi- och klimatomställningen. Det är glädjande att Fylkeskommunen har ambitionen att inta en ledande position i grön omställning och vill föra en offensiv klimat- och miljöpolitik! Det skapar goda förutsättningar för samarbeten tvärs över gränsen med Dalarna som har en liknande ambitionsnivå.

Våra synpunkter i detta remissvar ska ses mot bakgrund för denna ambitionsnivå och som inspel för att underlätta genomförandet.

Övergripande synpunkter:

Planen har en bra struktur med mål, delmål, indelning av genomförandet i sex insatsområden och en handlingsplan. Den tydliga strukturen gör det lätt att följa resonemangen och föreslagna insatser. Språket är enkelt och med många förklaringar som ger goda förutsättningar att dokument kan förstås av medborgaren.

Bakgrundsbeskrivningar och målbeskrivningar håller sig på en övergripande nivå och faktaunderlaget är begränsat. Med nuvarande utformning är det svårt att uppleva planen som ambitiös och offensiv. Ett sätt att ändra på detta vore att komplettera varje insatsområde med beskrivningar och illustrationer av den historiska utvecklingen och vad som kvarstår att göra för att nå målen. Ett annat sätt är att se över vissa målformuleringar och göra de mer konkreta. Exempelvis är det svårt att förstå innebörden av mål som "Innlandet är best möjlig tillpasset klimaändringarna", "energieffektivisering är en ledande premiss i grön omställning" och "energiproduktion ska öka".

Vad menas med bäst möjlig anpassning till klimatförändringar? Kan fylket verkligen klara grön omställning med energieffektivisering som ledande premiss? Är ambitionsnivån högt eller lågt när målet är att öka energiproduktionen utan att ange hur mycket?

Även formuleringen av målet ”Utvecklingen i Innlandet föregår med minst möjlig nedbyggnad, fragmentering og ödeleggnad av natur- och jordbruksområden og kulturmiljø” behöver ses över. Formuleringen ”minst möjlig” kan tolkas, åtminstone för den svenske läsaren, som ”lägst möjligt” och skulle göra det nästan omöjligt att väga in andra samhällsintressen än bevarande av natur och kultur i arbetet med energiomställningen. Ett tydligare sätt att uttrycka sig vore formuleringen ”... med så lite påverkan som möjligt”.

Det är bra att planen vid upprepade tillfällen berör frågan om målkonflikter och förtydligar detta med exempel. Det saknas dock, med några få undantag (4.2 och 3.5.1) vägledning i hur dessa målkonflikter ska lösas. Här bör handlingsplanen kompletteras med insatser för att ta fram metoder för sammanvägning av motstående samhällsintressen. Även redan existerande samverkans forum såsom klimatpartnere och energiforum skulle kunna användas som verktyg. Dalarna har goda erfarenheter med att använda dialogmodeller och samverkans forum ”Energiintelligent Dalarna” i detta avseende.

Planen tar på ett föredömligt sätt upp vikten av kommunikation, information och utbildning för att nå målen i klimat- och energiomställningen. Insatser i skolor nämns i handlingsplanen vilket är mycket bra. Utifrån erfarenheter från Dalarna vill vi understryka vikten av att arbeta med dessa insatser. Åtgärden är av sådan dignitet att det bör övervägas att lyfta insatsen från 4.2 till ett eget sakområde med specifika mål och insatser.

Innovation, näringsutveckling och grön omställning

Planen har en bra ansats när det gäller att nyttja grön omställning för fylkets utveckling och slå mynt av fylkets bioråvara. Det ligger också i linje med erfarenheter i Dalarna att använda sig av offentlig upphandling för att öka innovationstakten och omställning till cirkulär ekonomi.

Erfarenheter från Upphandlingsdialog Dalarna visar dock att det är svårt för kommuner att göra innovativa upphandlingar utan tillskott av extra kunskap och resurser. Dels behövs mer tid för att lära känna marknaden och kunna ställa rimliga krav. Det behövs också ny kunskap för att veta huruvida särskilda krav såsom ökad livslängd, möjlighet till att reparera, förnybara eller återvunna material istället för plast, begagnad istället för

ny med flera, kan ställas för olika produkter. Här är det en god idé att nyttja de nationella resurser som finns i Norge. I handlingsplanen kan exempelvis föreslås att offentlig sektor i ökad grad bör nyttja leverantörsutvecklingsprogrammet LUP eller att tillhandahålla specialkompetens i regionala upphandlarnätverk. Även erfarenhetsutbyte med Upphandlingsdialog Dalarna som har samlat erfarenheter inom detta område kan vara en åtgärd i handlingsplanen.

Arealbruk

Planen har ett mycket bra fokus på arealskydd och samplanering för att minska arealåtgång och transporter. Åtgärder som att införa naturräkenskap och arealräkenskap som underlag för beslut är innovativa och offensiva. Det är framsynt med att lyfta konkreta insatser för hur fritidsboenden ska lokaliseras!

En formulering som däremot är svår att förstå, åtminstone för den svenske läsaren, är ”Utbyggnad av förnybar energi vurderes opp mot en bärkraftig förvaltning hvor verdien av natur og produktive landbruksområdet og kulturmiljø vektet høgt”. Vad innebär detta och kan detta förtydligas på något sätt?

Minskat klimatgasutsläpp

Planen har bra mål med halvering av klimatgasutsläpp till 2030 och ambitionen att minska konsumtionsbaserade utsläpp från 11 till 3 ton CO2 ekvivalenter till 2045. Det framgår dock inte i planen huruvida förslagna insatser räcker till för att nå dessa mål.

Utifrån bakgrundsbeskrivningen är det svårt att göra sig en uppfattning om hur nuläget ser ut, hur långt man redan har kommit i energiomställningen och vad som återstår att göra. Dokumentet skulle vinna på att ge en bättre beskrivning av historiska utsläpp och en tydligare beskrivning av vilka bidrag olika energikällor och energieffektivisering förväntas kunna ge för att nå målet 2030.

Det är något förvånansvärt att planen inte alls tar upp industrins klimatomställning och vad det innebär för energiförsörjningen. I Dalarna bidrar energiomställningen inom industrin betydligt till minskade klimatgasutsläpp men står också för en stor del av det ökande energibehovet framöver.

Minskning av konsumtionsbaserade utsläpp är ett annat område där beskrivningar är väldigt övergripande och insatserna begränsat till åtgärder inom mat och matsvinn. Här bör fler åtgärder såsom föreslagna informations och utbildningsinsatser i skolor in i handlingsplanen, men

även nya insatser såsom att minska konsumtionen av prylar, möbler, kläder, elektronik, mera second hand, delningsekonomi behöver arbetas med om man ska nå målet.

Natur- och kulturmiljö och naturmångfald:

Inom insatsområdet finns några skrivningar som kan behöva formuleras om med tanke på kommande nödvändiga investeringar i klimat och energiomställningen. Det är exempelvis problematiskt att skriva ”Oansett är det viktigt att vi försöker att komma med lösningar som inte går på bekostnad av naturmångfald” eftersom alla energiprojekt på något sätt påverkar naturmångfald och ingreppen kan vara svåra att kompensera fullt ut. En rimligare skrivning skulle vara ”... lösningar med minst möjlig påverkan av ...”.

Insatsområdets trovärdighet skulle också öka om klimatförändringar någonstans i texten skulle nämnas som ett av de största hoten för mångfalden.

Omställning till bruk av förnybar energi

Utifrån den bakgrundsbeskrivning som ges är det svårt att bedöma ifall planens insatser är tillräckliga för att nå målen på minst 80% förnybart 2030 och en ökning av energiproduktionen i länet.

Bakgrundsbeskrivningen behöver uppdateras med exempelvis hur energiförsörjningen, elimport och fossilenergiimport ser ut idag och vad industrins och transportens energiomställning kommer att innebära för fylkets energibehov. Dessa uppgifter verka inte heller finnas i ”Regional plan for samfunnstryggleik”.

Kvalitén av insatsområdets bakgrundsbeskrivning påverkas också av att energikällor inte presenteras på ett enhetligt sätt. När det gäller sol och vindenergi påpekar planen exempelvis nackdelar såsom variabel kraftproduktion eller arealbruk. Nackdelar för andra nya energikällor såsom kärnkraft eller utbyggt vattenkraft kommenteras inte.

Vätgasproduktion tas upp som en möjlighet i samband med kärnkraft men inte i samband med vindenergi, fast forskningsstudier visar stora synergieffekter mellan vätgasproduktion och vindkraft. Även påståendet att ”vindkraft lägger beslag på stora markarealer” kan ifrågasättas med tanke på hur mycket energi ett större vindkraftverk kan producera jämfört med t.ex. vattenkraftverk eller solcellsanläggningar. Däremot tas inte vindkraftens stora landskapspåverkan upp som ett problemområde.

Handlingsplaner

Energi- och klimatomställning och arbete för ökad biologisk mångfald och resiliens kräver samarbete mellan offentliga och privata aktörer, kommuner och näringsliv, medborgare och föreningar. Eventuellt har dessa aktörer involverats redan i framtagning av planen, men det syns inte i handlingsplanen. Därför är det av största vikt att bland annat näringslivet involveras i det fortsatta arbetet med att uppdatera handlingsplanen och att privata aktörer ges ett stort ansvar i genomförandet av handlingsplanen.

Kontaktuppgifter

I yttrandet har medverkat processledare/seniorrådgiver Jakob Ebner och Annika Varghans och chef för avdelning för hållbar utveckling Mikael Selander.

Välkommen att kontakta mig, Jakob Ebner, för frågor på telefon 010-2250372 eller via e-post Jakob.Ebner@lansstyrelsen.se.

Det går även bra att ringa till Länsstyrelsens växel. Telefonnummer finns längst ner på första sidan.

Jakob Ebner